

Resumé

Současná doba klade vysoké nároky na jednotlivé členy své společnosti, zejména co se týká uplatnitelnosti a úspěšnosti, a to jak v dětství, tak i v dospělém životě. Proto je pochopitelné, že si žádná soudobá společnost nemůže dovolit hazardovat s potenciálem jednotlivců. Tuto situaci si uvědomují i představitelé České republiky. Na podporu talentů vznikají nejrůznější projekty, které podporují a oceňují české vědce, např. Projekt Česká hlava, jehož součástí je i Projekt České hlavičky organizovaný od r. 2007 pro české středoškoláky v technických a přírodovědných oborech. Ve spolupráci s předsedou Senátu Parlamentu ČR je od roku 2008 vyhlašovaná soutěž pro evropské středoškoláky Innovating Minds.

Všichni odborníci, kterých se daná problematika dotýká, si uvědomují fakt, že počet úspěšných členů společnosti je ovlivněn efektivní podporou nadaných dětí již od útlého věku. Žáci s mimořádným nadáním, jak je specifikuje naše legislativa, jsou v nárocích na vzdělávání postaveni na stejnou úroveň jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Současným trendem ve výchově a vzdělávání zmíněné skupiny žáků je nejvyšší možná míra integrace v závislosti na stupni požadovaných speciálních potřeb. Tento nárok se bezprostředně dotýká i dětí a žáků mimořádně nadaných a je prioritou *Vyhlášky č. 73/2005 Sb. i Koncepce péče o mimořádně nadané děti a žáky pro období let 2009 – 2013*. S požadavkem integrace jde ruku v ruce i potřeba maximálního rozvoje všech složek osobnosti. K tomu je však nezbytná účinná identifikace nadaných dětí a žáků, což v současné době musíme považovat za nevyřešený problém. Současná diagnostika mimořádně nadaných jedinců je záležitostí zejména psychologů pedagogicko psychologických poraden. Pracovníci pedagogicko psychologických poraden jsou natolik vytíženi, že mnohdy na vyšetření potenciálně mimořádně nadaného dítěte nezbyvá prostor. Z tohoto důvodu nelze jinak, než souhlasit s návrhy obsaženými v *Koncepci péče o mimořádně nadané děti a žáky pro období let 2009 – 2013*, která byla sestavena pracovníci Institutu pedagogicko psychologického poradenství. V ní se hovoří o nutnosti rozšířit stávající systém identifikace nadaných o jejich cílené vyhledávání učiteli škol. S tímto požadavkem úzce souvisí nevyhnutelnost pregraduálního i postgraduálního vzdělávání učitelů v oblasti péče o nadané.

V současné době se odborníci snaží sestavit a mezi učitele rozšířit různé materiály sloužící k identifikaci mimořádného nadání. Jedná se např. o skupinu psychologů a oborových didaktiků, kteří pod názvem *Kulatý stůl k nadaným* pracují od roku 2004 v Institutu pedagogicko psychologického poradenství. V rámci identifikace mimořádně nadaných dětí a

žáků jsou zejména psychology sestavovány nejrůznější identifikační škály určené pro učitele a rodiče sloužící k primární identifikaci možného mimořádného nadání.

V souladu s těmito snahami jsme se v našem výzkumu pokusili stanovit jistá kritéria, která zkvalitňují primární identifikační proces na základní škole. Jedná o velmi rozsáhlé působení, které vyžaduje spolupráci všech školních subjektů, rodičů, vedoucích zájmových kroužků, klinických psychologů apod. Z tohoto důvodu i k řešení výzkumné části sloužilo několik úhlů pohledů. Jedním z nich bylo dotazníkové šetření určené výchovným poradcům základních škol Moravskoslezského kraje, které odhalilo mnohá alarmující zjištění. Výchovní poradci se shodli na nedostatku informací, kterých se jim dostává zejména v oblasti identifikace mimořádně nadaného žáka na základní škole, přičemž nejdůležitější roli v této oblasti připisují učitelům. Z toho jednoznačně pramení nutnost intenzivnějšího vzdělávání budoucích učitelů hlavně v pregraduálním studiu. Tato zjištění korespondují s návrhy obsaženými v *Koncepci péče o mimořádně nadané děti a žáky pro následující období*.

V oblasti přímých identifikačních nástrojů ve sféře matematických schopností jsme se zaměřili na využití metod, které jsou primárně určeny pro odhalení specifických poruch učení. Vzhledem k tomu, že skupina mimořádně nadaných žáků je v České republice legislativně podpořena až od roku 2005, s nástupem účinnosti školského zákona č. 561/2005 Sb., nejsou pro speciální pedagogii vyvinuty žádné speciální testy k diagnostice nadání. Proto i zde jsou využívány zejména testy, které jinak slouží k diagnostice specifických poruch učení. Tyto snahy se sporadicky začínají objevovat i při identifikaci mimořádného nadání v rámci řešení disertačních prací. (Vaněk 2006, Hotová, 2008) Nikdy však nevyužíváme pouze jednoho testu, ale vždy se jedná o soubor kritérií v rámci „identifikační baterie“, ve které hledáme a postupně nacházíme vztahy mezi jednotlivými subjekty.

Celá práce je završena ilustrativní kasuistikou mimořádně nadaného žáka, ve které se odráží úloha učitelů a rodičů při identifikačním procesu a následně zejména role učitelů v rámci vlastního edukačního procesu.